

ARTYKUŁY

Jan Kil¹

Prezes Trybunału Konstytucyjnego jako organ i strona postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego – zagadnienia proceduralne

Streszczenie

Przedmiot artykułu stanowi analiza pozycji i statusu normatywnego Prezesa Trybunału Konstytucyjnego jako uczestnika postępowania dotyczącego wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału. W opracowaniu rozważono w szczególności sytuację, w której, we wskazanych postępowaniach doszłoby do kumulacji w osobie Prezesa Trybunału ról procesowych organu oraz strony postępowania. Odrębne rozważania poświęcono także analizie statusu oraz zakresu kompetencji sędziego TK, kierującego pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK, w tym w szczególności w odniesieniu do postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego TK.

---

¹ Jan Kil, doktor nauk prawnych, profesor Wyższej Szkoły Humanitas, wykładowca w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury, adwokat, ORCID: 0000-0001-7026-1669.

Słowa kluczowe

Trybunał Konstytucyjny, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, postępowanie dyscyplinarne, immunitet formalny, odpowiedzialność karna, organ, kompetencje.

1. Wprowadzenie

W świetle art. 194 ust. 2 Konstytucji RP, Prezes Trybunału Konstytucyjnego, jest jednym z trzech – obok Wiceprezesa Trybunału oraz Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału – organów Trybunału Konstytucyjnego². Powyższy status ustrojowy Prezesa TK potwierdza ustawodawca zwykły w art. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym³ stanowiąc, że organami Trybunału są: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału (pkt 1) oraz Prezes Trybunału (pkt 2). Wśród licznych kompetencji Prezesa TK znajdują się także, relewantne z punktu widzenia tematu niniejszego opracowania, uprawnienia realizowane w toku postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz w toku postępowania dyscyplinarnego. Powyższe pozwala postrzegać Prezesa TK w kategorii organu dyscyplinarnego oraz organu współuczestniczącego w ściganiu karnym sędziów Trybunału. Jednocześnie należy zauważyć, że Prezes TK, będący każdorazowo sędzią Trybunału w stanie czynnym, sam podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej i karnej, i to na takich samych zasadach, jak inni sędziowie Trybunału. Przytoczone okoliczności implikują możliwość powstania wysoce problematycznej zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia kumulacji ról procesowych organu oraz strony postępowania w osobie Prezesa TK.

Celem niniejszego opracowania jest dokonanie analizy wątpliwości natury dogmatyczno-praktycznej, które mogą pojawić się w sytuacji, gdy postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału lub postępowanie dyscyplinarne będzie dotyczyło sędziego pełniącego funkcję Prezesa TK, jak również sformułowanie propozycji rozwiązania poja-

---

² A. Mączyński, J. Podkowiak, Komentarz do art. 194, (w:) M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Komentarz. Tom II, Warszawa 2016, s. 1287.

³ Tekst jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 2393, cyt. dalej jako: „u.o.t.p.TK” lub „ustawa o organizacji i trybie postępowania przed TK”.

wiających się w tym zakresie dylematów. Odrębne rozważania poświęcone zostaną również analizie zakresu kompetencji w postępowaniu w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz w postępowaniu dyscyplinarnym sędziego TK, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, tj. sędziego kierującego pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK. Podjęta w artykule problematyka nie stanowiła jak do tej pory przedmiotu refleksji naukowej w literaturze przedmiotu⁴.

Niniejszy artykuł przygotowany został w oparciu o metodę formalno-dogmatyczną, wzbogaconą badaniami literaturowymi. Powyższe pozwoliło na krytyczną analizę zastanego stanu prawnego, zaproponowanie określonej interpretacji obowiązujących przepisów regulujących status normatywny Prezesa TK jako organu i strony postępowań represyjnych, które mogą być prowadzone wobec sędziów Trybunału Konstytucyjnego, jak i sformułowanie postulatów *de lege ferenda* w relewantnym zakresie.

2. Pozycja Prezesa TK na gruncie postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego TK

Prezes TK, podobnie jak każdy inny sędzia Trybunału, korzysta z ochrony immunitetowej oraz przywileju nietykalności, które stanowią jedną z konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziów TK⁵. Zgodnie

---

⁴ Opracowania dotyczące problematyki odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego należy uznać za szczątkowe. Obejmują one bowiem pojedyncze pozycje artykułowe, powstałe w większości przypadków na gruncie nieobowiązującego już stanu prawnego, jak również krótkie fragmenty zawarte w publikacjach monograficznych. W zakresie opracowań artykułowych poświęconych problematyce odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego można wskazać przede wszystkim na następujące: A. B o j a ń c z y k, O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3, s. 59–67; M. Z u b i k, M. W i ą c e k, „O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego” – polemika, *Przegląd Sejmowy* 2007, nr 3, s. 68–84; P. C z a r n e c k i, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP, *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* 2020, nr 4, s. 123–136. Jeżeli chodzi natomiast o opracowania monograficzne, gdzie omawiany reżim odpowiedzialności dyscyplinarnej jest wzmiankowany, na uwagę zasługują w szczególności: Z. C z e s z e j k o - S o c h a c k i, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003; M. Z u b i k, *Status Prawny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2011; R. G i ę t k o w s k i, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.

⁵ B. N a l e z i ń s k i, Komentarz do art. 196, (w:) P. T u l e j a (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 585.

z art. 196 Konstytucji RP, sędzia Trybunału Konstytucyjnego nie może być, bez uprzedniej zgody Trybunału Konstytucyjnego, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności. Sędzia nie może być zatrzymany lub aresztowany, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Prezesa Trybunału Konstytucyjnego, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

Immunitet sędziego Trybunału, a zatem i immunitet Prezesa TK, ma charakter formalny, co oznacza, że nie prowadzi on do uchylenia ani bezprawności, ani karalności czynu zabronionego, a jedynie uzależnia dopuszczalność wszczęcia i prowadzenia postępowania karnego wobec sędziego TK od jego uprzedniego uchylenia przez sam Trybunał⁶. Brak stosownej zgody Trybunału implikuje powstanie przeszkody procesowej, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.

Postępowanie w przedmiocie uchylenia immunitetu sędziemu Trybunału uregulowane zostało w art. 20-23 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego⁷. Zgodnie z art. 21 u.s.s.TK skargą inicjującą postępowanie w omawianym zakresie jest wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej lub wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, który, w przypadku czynów ściganych z oskarżenia publicznego składa Prokurator Generalny (ust. 1), natomiast w przypadku czynów ściganych z oskarżenia prywatnego, składa, już po wniesieniu sprawy do sądu – oskarżyciel prywatny (ust. 2). W tym drugim przypadku, wniosek sporządza i podpisuje adwokat lub radca prawny, z wyjątkiem wniosków składanych w swoich sprawach przez sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy oraz profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych (art. 21 ust. 3 u.s.s.TK). Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie sędziego Trybunału do odpowiedzialności karnej oraz wniosek o wyrażenie zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału powinien zawierać imię i nazwisko sędziego Trybunału, czyn, za który sędzia Trybunału ma być pociągnięty do odpowiedzialności karnej lub pozbawiony wolności, oraz okoliczności jego popełnienia (art. 22 ust. 2 u.s.s.TK). Wniosek ten – co warte podkreślenia – składany jest Prezesowi Trybunału (art. 22 ust. 1

---

⁶ B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 989.

⁷ Tekst jedn. Dz. U. z 2018 r., poz. 1422, cyt. dalej jako: „u.s.s.TK” lub „ustawa o statusie sędziów TK”.

u.s.s.TK). Wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału następuje w drodze uchwały Zgromadzenia Ogólnego, podjętej bezwzględną większością głosów sędziów Trybunału uczestniczących w Zgromadzeniu Ogólnym, nie później niż w terminie miesiąca od dnia złożenia wniosku (art. 23 ust. 1 u.s.s.TK). Przed podjęciem uchwały sędzia Trybunału, którego wniosek dotyczy, może złożyć wyjaśnienia Zgromadzeniu Ogólnemu (art. 23 ust. 2 u.s.s.TK). W naradzie oraz głosowaniu nie bierze udziału sędzia Trybunału, którego wniosek dotyczy (art. 23 ust. 3 u.s.s.TK).

Przedstawiony powyżej tryb postępowania w przedmiocie wyrażenia przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału jasno wskazuje na szczególną rolę, jaką w tym postępowaniu pełni Prezes TK. Jest on bowiem, po pierwsze, organem, do którego składa się wniosek o uchylenie immunitetu sędziemu Trybunału (a zatem podmiotem odpowiedzialnym za jego formalną weryfikację), a po drugie, organem odpowiedzialnym za zwołanie i przeprowadzenie Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału, które będzie podejmowało decyzję merytoryczną w jego przedmiocie. Powstaje zatem pytanie, jak powinno wyglądać postępowanie w omawianej materii, w sytuacji, gdy wniosek o wyrażenie przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub wniosek o wyrażenie przez Trybunał zgody na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, będzie dotyczył samego Prezesa TK. Należy bowiem zauważyć, że przepisy ustawy o statusie sędziów TK nie zawierają w tym zakresie stosownej regulacji.

Przed przystąpieniem do próby rozwiązania przedstawionego w akapicie poprzedzającym dylematu, należy w pierwszej kolejności rozstrzygnąć, czy w sytuacji gdy wniosek o wyrażenie przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału będzie dotyczył Prezesa TK, w ogóle zachodzi potrzeba dokonywana jakichkolwiek modyfikacji w zaprezentowanym sposobie procedowania, wynikającym z dyspozycji art. 21–23 u.s.s.TK. Można bowiem przyjąć stanowisko interpretacyjne, zgodnie z którym, także i w tym przypadku, Prezes TK nie traci kompetencji do przyjęcia takiego wniosku, a następnie zwołania Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału, o którym mowa w art. 23 u.s.s.TK. Stanowisko takie byłoby zgodne z literalnym brzmieniem omówionych przepisów ustawy o statusie sędziów TK, jak i dyrektywą interpretacyjną *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, która zakazuje interpretatorowi dokonywania rozróżnień, jeśli sam przepis wyraźnie ich nie przewidział. Z drugiej jednak strony, komentowane stanowisko interpretacyjne w sposób oczywi-

sty budzi istotne wątpliwości natury zarówno aksjologicznej, jak i praktycznej. Wątpliwości natury aksjologicznej wiążą się z wystąpieniem stanu, w którym Prezes TK podejmuje czynności procesowe związane z realizacją ścigania karnego we własnej sprawie. Wątpliwości natury praktycznej mają z kolei związek z możliwością powstania sytuacji, w której Prezes Trybunału, pomimo otrzymania spełniającego wymogi formalne wniosku, o którym mowa w art. 21 i art. 22 u.s.s.TK, nie podejmie dalszych czynności w sprawie, w tym w szczególności nie zwoła Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału w trybie art. 23 u.s.s.TK. W takiej sytuacji, wobec braku podjęcia uchwały w przedmiocie uchylenia immunitetu Prezesowi TK, nie będzie można przeprowadzić wobec niego postępowania karnego, co z kolei w konsekwencji doprowadzi do stanu jego faktycznej i prawnej bezkarności. Oczywiście samo zaniechanie przez Prezesa TK podjęcia wymaganych prawem czynności związanych z wpłynięciem wniosku, o którym mowa w art. 21 i 22 u.s.s.TK będzie mogło jak się wydaje zostać uznane za zachowanie wypełniające znamiona występku z art. 231 k.k. (nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza publicznego), jednak także i w tym przypadku ewentualne pociągnięcie Prezesa TK do odpowiedzialności karnej wymagałoby uprzedniego uchylenia przysługującego mu immunitetu w tożsamej procedurze, co jak widać powoduje, że koło się zamyka.

Mając na względzie przedstawione powyżej argumenty, należy w tym miejscu wyrazić zapatrywanie, że w sytuacji, gdy wniosek o wyrażenie przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału dotyczy bezpośrednio Prezesa Trybunału, winien on powstrzymać się od podejmowania czynności w sprawie. Z punktu widzenia normatywnego, jak się wydaje najbardziej pożądanym rozwiązaniem w omawianym wypadku byłoby powierzenie przez Prezesa Trybunału wykonywania czynności w toku omawianego postępowania Wiceprezesowi Trybunału (na podstawie art. 12 ust. 2 u.o.t.p.TK) lub innemu sędziemu Trybunału (na podstawie art. 12 ust. 3 u.o.t.p.TK). Pierwszy ze wskazanych w zdaniu poprzedzającym stanowi bowiem, że Prezes Trybunału w drodze pisemnego upoważnienia określa, w jakim zakresie w sprawach, o których mowa w ust. 1 art. 12 u.o.t.p.TK, zastępuje go Wiceprezes Trybunału; zgodnie zaś z drugim z powołanych przepisów, w szczególnych sytuacjach Prezes Trybunału może upoważnić innego sędziego Trybunału do wykonywania niektórych kompetencji określonych w ust. 1 art. 12 u.o.t.p.TK. W tym miejscu pojawia się jednak pytanie w jaki sposób należałoby rozwiązać sytuację, w której Prezes Trybunału nie udziela żadnemu z pozostałych sędziów

Trybunału upoważnienia, o którym była mowa powyżej lub sędziowie ci nie posiadają możliwości podjęcia działania w sprawie. Jak się wydaje, w takim wypadku zastosowanie winna znaleźć norma z art. 12 ust. 4 u.o.t.p.TK, który stanowi, że w przypadku niemożności upoważnienia Wiceprezesa lub innego sędziego Trybunału do wykonywania niektórych kompetencji określonych w ust. 1 art. 12 u.o.t.p.TK, Prezesa Trybunału zastępuje sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK. Sędzią o którym mowa w przytoczonym przepisie, jest sędzia kierujący pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa Trybunału, tj. sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy: 1) jako sędzia w Trybunale; 2) jako aplikant, asesor, sędzia w sądzie powszechnym; 3) w administracji państwowej szczebla centralnego. W sytuacji, gdyby sędzią Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK miał okazać się sam Prezes TK, jego kompetencje winien przejąć drugi w kolejności sędzia Trybunału, który w najwyższym stopniu spełnia kryterium stażowe, statutowane w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK.

Podobnie pod względem proceduralnym należałoby rozwiązać kwestie związane z przywilejem nietykalności, w wypadku, gdyby zatrzymanie na gorącym uczynku przestępstwa dotyczyło samego Prezesa Trybunału. W takiej sytuacji natychmiastowe zarządzenie zwolnienia zatrzymanego winno pochodzić od Wiceprezesa Trybunału lub innego upoważnionego sędziego Trybunału, natomiast gdyby stosowne upoważnienie nie zostało wydane przez Prezesa Trybunału przed zatrzymaniem, decyzję w tym względzie winien podejmować sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK.

3. Pozycja Prezesa TK na gruncie postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego TK

Podstawowym aktem normatywnym regulującym odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów Trybunału Konstytucyjnego w aktualnym stanie prawnym jest ustawa o statusie sędziów TK. Regulacja zawarta we wskazanym akcie normatywnym ma jednak wyraźnie charakter kadłubowy. Odpowiedzialności dyscyplinarnej czynnych zawodowo sędziów TK ustawodawca poświęcił bowiem zaledwie siedem artykułów (art. 24–30 u.s.s.TK), zaś odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK w stanie spoczynku jeden artykuł (art. 34 u.s.s.TK).

W art. 24 u.s.s.TK uregulowane zostały materialnoprawne przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału w stanie czynnym. Zgodnie ze wskazanym przepisem sędzia Trybunału odpowiada dyscy-

plinarnie przed Trybunałem za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości (art. 24 ust. 1 u.s.s.TK). Za wykroczenia sędziego TK odpowiada tylko dyscyplinarnie (art. 24 ust. 2 u.s.s.TK). Art. 25 u.s.s.TK poświęcony został składowi organów rozstrzygających w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału. W myśl powołanego przepisu, w postępowaniu dyscyplinarnym orzeka Trybunał jako sąd dyscyplinarny: 1) pierwszej instancji – w składzie trzech sędziów Trybunału; 2) drugiej instancji – w składzie pięciu sędziów Trybunału (art. 25 ust. 1 u.s.s.TK). Sędziów Trybunału do składów orzekających wyznacza w drodze losowania Prezes Trybunału. W losowaniu składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji (art. 25 ust. 2 u.s.s.TK). Zgodnie z art. 26 u.s.s.TK zawiadomienie o popełnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia, o którym mowa w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, do Prezesa Trybunału może złożyć: 1) sędzia Trybunału; 2) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Prokuratora Generalnego, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W art. 27 ustawodawca uregulował sposób powoływania oraz zakres kompetencji rzecznika dyscyplinarnego, przyjmując w tym zakresie, że rzecznika dyscyplinarnego wyznacza spośród sędziów Trybunału w drodze losowania Prezes Trybunału (art. 27 ust. 1 u.s.s.TK). Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności zmierzające do wstępnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także wysłuchuje sędziego, którego dotyczy zawiadomienie, o którym mowa w art. 26 u.s.s.TK, chyba że złożenie wyjaśnień przez sędziego Trybunału nie jest możliwe (art. 27 ust. 2 u.s.s.TK). Po przeprowadzeniu czynności, o których mowa w ust. 2 art. 27 u.s.s.TK, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu Trybunału na piśmie zarzuty. Po przedstawieniu zarzutów obwiniony, w terminie czternastu dni, może złożyć wyjaśnienia oraz zgłosić wnioski o przeprowadzenie dowodów (art. 27 ust. 3 u.s.s.TK). Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3 art. 27 u.s.s.TK, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Wniosek zawiera dokładne określenie zarzucanego czynu oraz uzasadnienie (art. 27 ust. 4 u.s.s.TK). Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania

dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego podmiotu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. W terminie siedmiu dni od dnia doręczenia tego postanowienia, podmiotowi, który złożył zawiadomienie, o którym mowa w art. 26 u.s.s.TK, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji (art. 27 ust. 5 u.s.s.TK). Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznaje zażalenie, o którym mowa w ust. 5 art. 27 u.s.s.TK, w terminie czternastu dni od dnia jego wniesienia. W przypadku uchylecia postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego (art. 27 ust. 6 u.s.s.TK). W art. 28 u.s.s.TK ustawodawca jednoznacznie przesądził, że od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji kasacja nie przysługuje. Katalog kar dyscyplinarnych został uregulowany w art. 29 u.s.s.TK, zgodnie z którym to przepisem karami dyscyplinarnymi są: 1) upomnienie; 2) nagana; 3) obniżenie wynagrodzenia sędziego Trybunału w wysokości od 10% do 20% na okres do 2 lat; 4) złożenie sędziego Trybunału z urzędu. Wreszcie w art. 30 u.s.s.TK ustawodawca przesądził, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie o statusie sędziów TK do postępowania dyscyplinarnego stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego.

Analiza przepisów poświęconych odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, statutowanych w ustawie o statusie sędziów TK, pozwala wyodrębnić modelowo 4 fazy (etapy) postępowania w przedmiocie rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału, a mianowicie: postępowanie sprawdzające (wstępne), postępowanie dyscyplinarne przed rzecznikiem, postępowanie przed sądem dyscyplinarnym pierwszej instancji oraz postępowanie przed sądem dyscyplinarnym drugiej instancji. Jeżeli chodzi o kompetencje Prezesa TK jako organu postępowania dyscyplinarnego to mają one przede wszystkim charakter kreacyjny i ujawniają się one na etapie postępowania wstępnego. Kompetencje te związane są z przyjęciem zawiadomienia o popełnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia dyscyplinarnego oraz wyznaczeniem sędziów Trybunału pełniących w danym postępowaniu odpowiednio funkcję rzecznika dyscyplinarnego oraz członków składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej i drugiej instancji. Uzupełniająco należy przyjąć, że Prezes TK sam może objąć w danym postępowaniu funkcję rzecznika dyscyplinarnego lub funkcję członka orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej lub drugiej instancji. Powyższe wynika z faktu, że zarówno w art. 25 ust. 2 u.s.s.TK (dotyczącym wyboru składu sądu dys-

cyplinarnego pierwszej oraz drugiej instancji) jak i art. 27 ust. 1 u.s.s.TK (dotyczącym wyboru rzecznika dyscyplinarnego) ustawodawca przesądził jedynie, że wybór sędziów Trybunału na rzeczony funkcje następuje w drodze losowania, nie wprowadzając jednocześnie w tym zakresie wyłączenia, iż w losowaniu nie bierze udziału Prezes TK.

W kontekście omówionych powyżej kompetencji Prezesa TK jako organu postępowania dyscyplinarnego należy zwrócić uwagę, że podobnie jak to miało miejsce na gruncie postępowania w przedmiocie wyrażenia przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, ustawa o statusie sędziów TK nie daje odpowiedzi na pytanie jak powinno przebiegać postępowanie dyscyplinarne w fazie wstępnej, w sytuacji, gdy o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego podejrzany będzie sam Prezes Trybunału⁸. W tym jednak wypadku, w przeciwieństwie do postępowania w przedmiocie wyrażenia przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału, niemożność podejmowania czynności w sprawie przez Prezesa TK nie wynika wyłącznie z przyczyn natury aksjologiczno-pragmatycznej, ale także, a właściwie przede wszystkim, z przyczyny *stricte* normatywnej. Należy bowiem stwierdzić, że w omawianej sytuacji znajdują zastosowanie art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. i 47 § 1 k.p.k., stosowane odpowiednio w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec sędziów Trybunału na podstawie art. 30 u.s.s.TK. Zgodnie z pierwszym z powołanych przepisów, sędzia jest z mocy prawa wyłączony od udziału w sprawie, jeżeli sprawa dotyczy tego sędziego bezpośrednio; drugi z przepisów nakazuje zaś odpowiednie stosowanie rzeczony regulacji do prokuratora, innych osób prowadzących postępowanie przygotowawcze oraz innych oskarżycieli publicznych. Powyższe w konsekwencji oznacza, że w sytuacji, gdy postępowanie dyscyplinarne będzie dotyczyło bezpośrednio Prezesa TK, Prezes nie będzie mógł w tej sprawie *ex lege* pełnić ani funkcji rzecznika dyscyplinarnego, ani członka składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej lub drugiej instancji, jak również nie będzie władny podejmować innych czynności w sprawie, w tym tych związanych z przyjęciem zawiadomienia o popełnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia dyscyplinarnego jak i wyznaczeniem sędziów Trybunału pełniących w tym postępowaniu funkcję rzecznika dyscyplinarnego oraz członków składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej i drugiej instancji. Jak bowiem trafnie wskazuje się na kanwie art. 40 k.p.k. w piśmiennic-

⁸ Zob. P. Czarnecki, *op. cit.*, s. 133.

twie i orzecznictwie, pojęcie „udziału w sprawie” należy odnosić „nie tylko do prowadzenia rozprawy czy do orzekania w sprawie, lecz także do wszelkich czynności procesowych związanych z daną sprawą, a więc również do wydawania postanowień i zarządzeń związanych z tokiem sprawy w danej instancji. Pojęcie sprawy obejmuje swoim zakresem każdą kwestię podlegającą rozstrzygnięciu w danej sprawie i w każdym stadium procesu karnego. Wyłączenie sędziego z mocy prawa następuje więc nie tylko w stadium jurysdykcyjnym, lecz także w postępowaniu przygotowawczym, gdy sąd dokonuje określonych tam czynności (art. 329 § 1 k.p.k.), oraz w postępowaniu wykonawczym (art. 1 § 2 k.k.w.). W orzecznictwie słusznie się wskazuje, że skoro ustawa posługuje się sformułowaniem «udział w sprawie», a nie «udział w rozpoznaniu sprawy», to obejmuje ono swym zakresem nie tylko czynności procesowe związane bezpośrednio z przedmiotem procesu, lecz także orzekanie w kwestiach incydentalnych”⁹.

W kontekście przedstawionych powyżej rozważań pojawia się zatem w tym miejscu pytanie, kto w sytuacji wyłączenia z mocy prawa Prezesa TK w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym bezpośrednio wobec niego, winien przejąć jego kompetencje, wynikające z ustawy o statusie sędziów TK. Jak się wydaje rzeczony problem należałoby rozwiązać w analogiczny sposób do przedstawionego uprzednio na gruncie postępowania w przedmiocie wyrażenia przez Trybunał zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej oraz na pozbawienie wolności sędziego Trybunału. W omawianej sytuacji obowiązki Prezesa TK w toku postępowania dyscyplinarnego, winien zatem przejąć Wiceprezes Trybunału lub inny upoważniony sędzia Trybunału, zaś w sytuacji braku wydania takiego upoważnienia przez Prezesa TK lub niemożności działania tychże osób, obowiązki te winien wykonywać sędzia TK, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, tj. sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy: 1) jako sędzia w Trybunale; 2) jako aplikant, asesor, sędzia w sądzie powszechnym; 3) w administracji państwowej szczebla centralnego. W sytuacji, gdyby sędzią Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK miał okazać się sam Prezes TK, jego kompetencje winien przejąć drugi w kolejności sędzia Trybunału, który w najwyższym stopniu spełnia kryterium stażowe, statutowane w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK.

---

⁹ D. Świecki, Komentarz do art. 40, (w:) D. Świecki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I, Warszawa 2017, s. 242–243 i tam powoływana literatura i orzecznictwo.

4. Pozycja sędziego TK kierującego pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK

Ostatnią kwestią wymagającą w tym miejscu analizy jest zagadnienie pozycji oraz zakresu kompetencji w postępowaniu w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz w postępowaniu dyscyplinarnym, sędziego TK kierującego pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK. W tym kontekście należy w szczególności odpowiedzieć na pytanie, czy sędzia TK kierujący tymczasowo pracami Trybunału posiada tożsame kompetencje co Prezes Trybunału na gruncie rzeczonych postępowań, czy też kompetencje te w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK mu nie przysługują.

Poszukując odpowiedzi na postawioną w akapicie poprzedzającym wątpliwość należy w pierwszej kolejności przypomnieć, że w aktualnym stanie prawnym art. 10 ust. 2 u.o.t.p.TK wprowadza kadencyjność sprawowania funkcji Prezesa Trybunału przez danego sędziego TK, która to kadencja wynosi obecnie sześć lat. Z upływem wskazanego, sześciolatniego okresu, sędzia Trybunału, który był powołany na stanowisko Prezesa Trybunału, traci status piastuna wskazanego organu Trybunału. Należy przyjąć, że skutek ten następuje z mocy prawa (*ex lege*), z chwilą upływu sześciolatniej kadencji. Uzasadniając powyższe należy bowiem zwrócić uwagę, że ustawa nie przewiduje żadnej procedury prowadzącej do stwierdzenia upływu kadencji dotychczasowego Prezesa Trybunału, ani nie wskazuje na jakikolwiek organ, który w drodze imperatywnego oświadczenia woli (w postaci postanowienia, uchwały, czy też innego aktu), rzeczoną okoliczność by stwierdzał. W szczególności należy przyjąć, że kompetencji takiej nie posiada – drugi obok Prezesa – organ Trybunału wskazany w art. 5 u.o.t.p.TK, którym jest Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału. W art. 6 ust. 2 u.o.t.p.TK, w którym prawodawca ukonstytuował katalog kompetencji Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Trybunału mowa bowiem jedynie o kompetencji do „stwierdzenia wygaśnięcia mandatu sędziego Trybunału (a nie stwierdzenia wygaśnięcia kadencji Prezesa – przyp. Autora), na zasadach określonych w odrębnych przepisach” (pkt 4), która to okoliczność – zgodnie z art. 10 ust. 3 pkt 2 u.p.t.p.TK – prowadzi do wygaśnięcia kadencji Prezesa Trybunału przed jej upływem. Z chwilą upływu sześciolatniej kadencji Prezesa Trybunału, na stanowisku tym powstaje wakat. Oznacza to, że z chwilą upływu kadencji brak jest piastuna organu, jakim jest Prezes Trybunału (Trybunał nie posiada swojego Prezesa).

Upływ kadencji dotychczasowego Prezesa Trybunału, winien implikować niezwłoczne wdrożenie procedury wyboru nowego piastuna organu, na zasadach określonych w art. 11 u.o.t.p.TK. Należy bowiem zwrócić uwagę, że przedstawienie Prezydentowi RP nowych kandydatów na stanowisko Prezesa Trybunału powinno nastąpić w terminie miesiąca od dnia, w którym powstał wakat (art. 11 ust. 1 u.o.t.p.TK). W tym miejscu należy wyrazić zapatrywanie, że wskazany w zdaniu poprzedzającym termin ma jednak charakter instrukcyjny. Ustawa nie przewiduje bowiem jakichkolwiek skutków prawnych uchybienia ww. terminowi, w szczególności brak jest podstaw normatywnych do przyjęcia, że ewentualne podjęcie przez Zgromadzenie Ogólne uchwały w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi RP kandydatów na stanowiska Prezesa po tym terminie byłoby nieskuteczne.

W art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK prawodawca uregulował sposób kierowania pracami Trybunału w okresie powstania wakat na stanowisku Prezesa Trybunału. Zgodnie ze wskazanym przepisem: „od dnia powstania wakat do czasu powołania Prezesa Trybunału, pracami Trybunału kieruje sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy: 1) jako sędzia w Trybunale; 2) jako aplikant, asesor, sędzia w sądzie powszechnym; 3) w administracji państwowej szczebla centralnego”. Wprowadzenie wskazanej regulacji jasno świadczy, że w przypadku stanowiska Prezesa Trybunału, ustawodawca zrezygnował z występującego niejednokrotnie w prawie ustrojowym rozwiązania normatywnego, zgodnie z którym osoba będąca dotychczasowym piastunem organu, pomimo upływu kadencji, nadal wykonuje swoje obowiązki, aż do momentu objęcia stanowiska przez nowego piastuna. Zamiast tego, w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK prawodawca przesądził, że w okresie trwania wakat na stanowisku Prezesa TK, pracami Trybunału kierować będzie ten sędzia Trybunału, który w najwyższym stopniu spełnia kryterium stażu pracy, określone w komentowanym przepisie. Jednocześnie należy zauważyć, że ustawodawca nie wyłączył ani w art. 11 u.o.t.p.TK, ani w jakimkolwiek innym przepisie ustawy możliwości kierowania pracami Trybunału w okresie wakat przez sędziego pełniącego dotychczas funkcję Prezesa Trybunału, o ile rzecz jasna sędzia ten będzie spełniał w najwyższym stopniu kryterium stażowe z art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK. W takiej sytuacji, osoba taka nie będzie już jednak Prezesem Trybunału (utrata statusu piastuna organu następuje bowiem, jak już wskazano uprzednio, *ex lege* z momentem upływu kadencji) w rozumieniu Konstytucji RP oraz ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK, a jedynie sędzią kierującym pracami Trybunału w okresie wakat na stanowisku Prezesa Trybunału.

Przechodząc w tym miejscu bezpośrednio do ustalenia zakresu kompetencji sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, w tym w odniesieniu do postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego, należy stwierdzić, że kwestia ta budzi istotne wątpliwości interpretacyjne. W tym bowiem zakresie możliwe są co najmniej dwa stanowiska.

Zgodnie z pierwszym, sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, upoważniony jest do dokonywania wszelkich czynności prawnych i faktycznych nominalnie zarezerwowanych do kompetencji Prezesa Trybunału, o ile tylko czynności te mogą być uznane za element kierowania, a zatem zarządzania pracami Trybunału. Przedstawione stanowisko znajduje oparcie w wykładni literalnej art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, w którego dyspozycji ustawodawca przyjął, że sędzia ten „kieruje pracami Trybunału”. Pojęcie „kierowania pracami Trybunału” nie posiada definicji legalnej, a zatem można interpretować je zgodnie ze znaczeniem wynikającym z języka powszechnego, gdzie wyraz „kierować” rozumiany jest jako „zarządzać kimś, czymś, stać na czele czegoś”¹⁰. Jednocześnie, wobec braku definicji legalnej komentowanego pojęcia (jak i ustawowego określenia jakie czynności uznawane są za czynności z zakresu kierowania pracami Trybunału), można twierdzić, że sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK. posiada tożsame kompetencje w zakresie kierowania pracami Trybunału co Prezes Trybunału. Za przedstawionym stanowiskiem interpretacyjnym przemawia jak się wydaje dodatkowo wykładania systemowa, a w szczególności zestawienie dyspozycji art. 11. ust. 2 u.o.t.p.TK z dyspozycją art. 12 ust. 1 u.o.t.p.TK, określającego katalog kompetencji Prezesa Trybunału. Zgodnie bowiem z art. 12 ust. 1 u.o.t.p.TK, Prezes Trybunału: 1) kieruje pracami Trybunału; 2) reprezentuje Trybunał na zewnątrz; 3) wykonuje inne czynności określone w ustawach i regulaminie Trybunału. Już *prima facie* widać, że wyrażenie wykorzystane przez ustawodawcę w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK odpowiada wyrażeniu zawartemu w pkt 1 ust. 1 art. 12 u.o.t.p.TK, a zatem wyrażeniom tym – zgodnie z dyrektywą interpretacyjną *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* – należy przypisać tożsame znaczenie normatywne.

Z drugiej jednak strony, odwołując się do wykładni funkcjonalnej oraz teleologicznej, można argumentować, że aktywność sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, winna ograniczać się jedynie

¹⁰ Mały słownik języka polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000, s. 319.

do przeprowadzania procedury wyboru nowych kandydatów na stanowisko Prezesa TK, na zasadach określonych w art. 11 u.o.t.p.TK.

Niezależnie od powyższego, należy zauważyć, że nawet przyjęcie pierwszego ze wskazanych sposobów wykładni art. 11 u.o.t.p.TK, nie rozwiązuje kolejnej kwestii budzącej wątpliwości interpretacyjne, a mianowicie, czy sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, jest uprawniony do wykonywania pozostałych dwóch kategorii kompetencji Prezesa Trybunału (innych niż kierowanie pracami Trybunału), przewidzianych odpowiednio w punktach 2 i 3 art. 12 u.o.t.p.TK, tj. czy jest on uprawniony do reprezentowania Trybunału na zewnątrz oraz wykonywania innych czynności określonych w ustawach i regulaminie Trybunału. W tej ostatniej bowiem kategorii mieszczą się relewantne z punktu widzenia tematu niniejszego opracowania kompetencje Prezesa TK w zakresie postępowania dyscyplinarnego oraz postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału. Literalne brzmienie przepisów oraz wykładnia systemowa przemawiają za udzieleniem na tak postawione pytanie odpowiedzi negatywnej. Skoro bowiem ustawodawca wyraźnie ograniczył kompetencje sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, wyłącznie do „kierowania pracami Trybunału”, a zatem tylko do jednej kategorii kompetencji Prezesa TK przewidzianych w art. 12 ust. 1 u.o.t.p.TK, to zgodnie z zasadą, że zakresu kompetencji organów władzy publicznej nie można domniemywać ani wyklądać rozszerzająco, można twierdzić, że sędzia ten nie jest władny do podejmowania innych czynności faktycznych lub prawnych, które nie mieściłyby się w kategorii czynności związanych z kierowaniem pracami Trybunału. Pogląd ten znajduje uzasadnienie także i w tej okoliczności, że prawodawca nie zdecydował się w ustawie o organizacji i trybie postępowania przed TK na wprowadzenie instytucji sędziego „pełniącego obowiązki Prezesa Trybunału” w okresie wakatu na stanowisku. Gdyby bowiem intencją prawodawcy było całkowite zrównanie kompetencji sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK z kompetencjami Prezesa, winno to znaleźć bezpośrednie odzwierciedlenie w treści art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, chociażby poprzez nadanie temu przepisowi następującego brzmienia: „Od dnia powstania wakatu do czasu powołania Prezesa Trybunału, kompetencje Prezesa Trybunału, o których mowa w art. 12. ust. 1 wykonuje sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy (...)”. Z drugiej jednak strony za przyznaniem sędziemu Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, także dalszych kompetencji Prezesa, przewidzianych w art. 12 ust. 1 pkt 2 i 3

u.o.t.p.TK, tj. kompetencji do reprezentowania Trybunału na zewnątrz oraz wykonywania innych czynności określonych w ustawach i regulaminie Trybunału, przemawia wykładnia funkcjonalna oraz teleologiczna komentowanych przepisów. Należy bowiem zauważyć, że *ratio legis* regulacji z art. 11. ust. 2 u.o.t.p.TK związane jest z zapewnieniem ciągłości i operatywności działania Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa Trybunału. Wynika to zresztą bezpośrednio z uzasadnienia do ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK, w którym wskazano, że analizowany art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK „ma zapewnić organizacyjną ciągłość działania Trybunału”¹¹. Mając zatem na względzie, że okres wakatu na stanowisku Prezesa Trybunału może z przyczyn czysto obiektywnych, pomimo sprawnego przeprowadzenia procedur wyborczych określonych w art. 11 u.o.t.p.TK, istotnie rozciągnąć się w czasie, trudno przyjmować, aby w okresie tym Trybunał pozbawiony był możliwości bycia reprezentowanym w stosunkach zewnętrznych, lub też by w okresie tym nie mogły być wykonywane istotne z punktu widzenia działalności Trybunału czynności Prezesa określone w ustawach i regulaminie Trybunału, do których należy zaliczyć także czynności podejmowane w ramach postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego.

Regulacja ustawowa nie rozstrzyga także w żadnej mierze, w jaki sposób należałoby przeprowadzić czy to postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału, czy to postępowanie dyscyplinarne, w sytuacji, gdyby miało się ono toczyć wobec sędziego Trybunału tymczasowo kierującego pracami Trybunału w okresie wakatu na stanowisku Prezesa TK. Jak się wydaje, w takiej sytuacji, kompetencje sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, winien przejąć Wiceprezes Trybunału, a w wypadku braku takiej możliwości (choćby ze względu na wakat i na tym stanowisku), drugi w kolejności sędzia Trybunału, który w najwyższym stopniu spełnia kryterium stażowe, statutowane w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK. Alternatywnie jak się wydaje można bronić także poglądu, że w tym ostatnim wypadku, kompetencje sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, przy jednoczesnym braku możliwości działania Wiceprezesa Trybunału, winno przejąć Zgromadzenie Ogólne Sędziów Trybunału. Jest to bowiem ostatni z organów Trybunału Konstytucyjnego, o którym mowa w art. 194 ust.

¹¹ Uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sejm VIII Kadencji, druk nr 880, s. 7.

2 ustawy zasadniczej, który przez wzgląd na kolegialny sposób działania byłby władny podejmować decyzje w omawianym zakresie. Powyższe rozwiązanie pozwoliłoby uniknąć wystąpienia stanu całkowitego imposybilizmu prawnego, paraliżującego możliwość procedowania czy to w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, czy to w sprawie dyscyplinarnej tegoż sędziego TK.

5. Konkluzje

Przeprowadzone w niniejszym opracowaniu rozważania wskazują na mankamenty regulacji normatywnej dotyczącej pozycji Prezesa TK w postępowaniu w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec sędziów Trybunału, które uwidaczniają się w sytuacji, w której jedno z rzeczonych postępowań miałyby zostać przeprowadzone wobec samego Prezesa Trybunału. Powyższa wadliwość wynika z braku jednoznacznego uregulowania komentowanej sytuacji przez prawodawcę w ustawach dotyczących tego organu.

Nie powinno budzić wątpliwości, że powstanie kumulacji ról procesowych organu i strony postępowania w jednej osobie, winno każdorazowo prowadzić do wyłączenia organu od podejmowania czynności w sprawie. Ta ogólnoustrojowa dyrektywa winna znajdować zastosowanie także w zakresie postępowania w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału oraz postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziów TK. Mając powyższe na względzie, jak się wydaje, w aktualnie obowiązującym stanie prawnym, najlepszym rozwiązaniem analizowanej sytuacji byłoby przejęcie stosownych kompetencji Prezesa TK bądź to przez Wiceprezesa TK, bądź to innego upoważnionego sędziego TK. W sytuacji braku wydania rzeczowego upoważnienia lub niemożności działania tychże sędziów, kompetencje te winien wykonywać sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK. Zaproponowane rozwiązanie nie jest jednak wolne od niedoskonałości. Z tych też względów *de lege ferenda* należy postulować jednoznaczne uregulowanie powyższych kwestii przez ustawodawcę, chociażby poprzez dodanie do ustawy o organizacji i trybie postępowania przed TK nowego art. 12¹ w następującym brzmieniu: „W sprawach, o których mowa w rozdziale 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2016 r., poz. 2073), jeżeli postępowanie prowadzone jest

wobec Prezesa Trybunału, Prezesa Trybunału zastępuje Wiceprezes Trybunału, a w przypadku braku takiej możliwości, najstarszy słuźbą sędzia Trybunału. Przepis stosuje się odpowiednio do sędziego Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2”.

Na zakończenie należy dodać, że szczęśliwie, rozważania przeprowadzone w niniejszym artykule mają charakter wyłącznie teoretyczny, albowiem jak do tej pory ani postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub pozbawienie wolności sędziego Trybunału, ani postępowanie dyscyplinarne, nie zostało jeszcze nigdy przeprowadzone wobec urzędującego Prezesa TK. Nie oznacza to jednak, że problem podjęty w niniejszym opracowaniu nie powinien zostać przez prawodawcę w sposób jednoznaczny rozwiązany. Jak się bowiem wydaje, w tym przypadku, ze względu na szczególną rolę i pozycję ustrojową Trybunału Konstytucyjnego, rzymska paremia *ex his, quae forte uno aliquo casu accidere possunt, iura non constituuntur* – zgodnie z którą, praw nie ustanawia się dla przypadków, które mogą się zdarzyć tylko raz – nie ma zastosowania.

Bibliografia

Literatura

1. Banaszak B., Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2012.
2. Bojańczyk A., O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Przegląd Sejmowy 2007, nr 3.
3. Czarnecki P., Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP, Przegląd Prawa Konstytucyjnego 2020, nr 4.
4. Czeszejko-Sochacki Z., Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym, Warszawa 2003.
5. Giętkowski R., Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim, Gdańsk 2013.
6. Mały słownik języka polskiego, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.
7. Mączyński A., Podkowik J., Komentarz do art. 194, (w:) M. Safjan, L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Komentarz. Tom II, Warszawa 2016.
8. Naleziński B., Komentarz do art. 196, (w:) P. Tuleja (red.), Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2019.

9. Świecki D., Komentarz do art. 40, (w:) D. Świącki (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I, Warszawa 2017.
10. Zubik M., Wiącek M., O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego – polemika, Przegląd Sejmowy 2007, nr 3.
11. Zubik M., Status Prawny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2011.

Akty prawne

1. Kodeks postępowania karnego ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. (Dz. U. z 2022 r., poz. 1375).
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r., Nr 78 poz. 483).
3. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r., poz. 2393).
4. Ustawa z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 1422).
5. Uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Sejm VIII Kadencji, druk nr 880.

The President of the Constitutional Tribunal as an authority and a party of the proceedings for the consent to pressing criminal charges against or to depriving of liberty a judge of the Tribunal, or of disciplinary proceedings – procedural issues

Abstract

The subject matter of this article is analysis of the position and normative status of the President of the Constitutional Court as a participant of the proceedings for the consent to pressing criminal charges against or to depriving of liberty a judge of the Tribunal, or of disciplinary proceedings against the Tribunal's judge. The study considers, in particular, a situation in which, in the above-mentioned proceedings, the President of the Tribunal has both the position of procedural authority and of a par-

ty. Separate consideration is given to the analysis of the status and competence of a judge of the Constitutional Tribunal heading the Tribunal's works in a period of vacancy at the position of the President of the Constitutional Tribunal, including in particular, in the proceedings for the consent to pressing criminal charges against or to depriving of liberty a judge of the Tribunal, or in disciplinary proceedings held against the Constitutional Tribunal's judge.

Key words

Constitutional Tribunal, President of the Constitutional Tribunal, disciplinary proceedings, formal immunity, criminal liability, authority, competence.